

Curtea Suprema de Justitie a Republicii Moldova

Hotarare cu privire la respectarea legislatiei despre utilizarea limbii in procedura judiciara

nr. 12 din 09.04.1999

In legatura cu adoptarea Constitutiei Republicii Moldova, ratificarea Conventiei Europene pentru apararea drepturilor omului si libertatilor fundamentale, efectuarea modificarilor in Codul de procedura penala, Codul de procedura civila si in alte legi, cit si in legatura cu necesitatea elucidaării problemelor care au aparut in practica judiciara privind utilizarea limbii in procedura judiciara, aplicarii corecte si uniforme a legislatiei mentionate la exercitarea justitiei, in baza lit. "e" art. 2 si lit. "d" art. 16 din Legea cu privire la Curtea Suprema de Justitie, Plenul

HOTARASTE:

1. Se explica: chestiunile utilizarii limbii in procedura judiciara sint reglementate de:

- Constitutia Republicii Moldova art. art. 13 si 118;
- pct. 2 art. 5 ; lit. lit. "a" si "e" pct.3 art. 6 din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale ("Tratate internationale", 1990-1998, vol. 1, M.O. al Republicii Moldova, Chisinau, 1998 pag. 339-384), ratificata prin Hotarirea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298-XIII din 14 iulie 1997 (M.O. 1997, nr. 54-55, art. 502);
- Legea cu privire la functionarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989 (Vestile Sovietului Suprem si ale Guvernului R.S.S.M., 1989, nr. 9, art.217.);
- Hotarirea Sovietului Suprem al R.S.S.M. nr.3466-XI din 1 septembrie 1989 (Vestile Sovietului Suprem al R.S.S.M., 1989, nr. 9, art. 218);
- Hotarirea Parlamentului Republicii Moldova nr. 151-XIII din 27 iunie 1994 (Monitorul Oficial, 1994, nr. 6, art. 48);
- Codul de procedura penala (alin. 4 art. art. 6, 11; alin.2 art. 43; pct. 4 alin. 1 art. 44; alin.5 art. 45; alin. 4 art. 59; alin. 8 art.78-1; alin. 1 art. 118; alin. alin. 5-7 art. 133; alin. 2 art. 229; alin. 2 art.283; alin. 3 art.290; alin. 2 art. 292; pct. 4 alin. 2 art.321; pct. 4 alin. 1 art. 335; lit. "c" pct. 2 alin. 1 art. 335-5; pct. 1 art. 363; lit. "d" pct. 2 alin. 1 art.369-2);
- Codul de procedura civila (art. 9; alin.3 si 4 art. 189; pct. 5 alin.2 art. 226; pct. 3 alin. 1 art. 280; pct. 5 alin. 1 art. 309);
- Codul cu privire la contravenitiile administrative (art. 260; pct. 5 alin.2 art. 267; pct. 5 alin.2 art. 282-6; alin. 1 art. 282-14);
- Legea privind organizarea judecatoreasca din 6 iulie 1995 nr.514-XIII (M.O., 1995, nr.58, art. 641);
- Legea cu privire la statutul judecatorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, nr.nr.59-60, art. 664);
- Hotarirea Guvernului nr.324 din 19 mai 1995 privind aprobarea Nomenclatorului ocupatiilor din Republica Moldova care intra sub incidenta art. 7 din Legea cu privire la functionarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova (M.O., 1995, nr. 32, art. 272);
- Hotarirea Guvernului nr. 449 din 30 iunie 1995 privind sistarea Hotaririi Guvernului nr. 324 din 19 mai 1995 (M.O., 1995, nr. nr. 48-49, art. 363);
- Hotarirea Guvernului nr. 998 din 28 septembrie 1998 "Cu privire la aprobarea structurii, regulamentului si personalului scriptic ale Departamentului relatii nationale si functionarea limbilor" (M.O., 1998; nr. nr. 92-93, art.970);
- Hotarirea Guvernului nr.80 din 2 februarie 1999 "Cu privire la Comisia Republicana pentru controlul asupra realizarii legislatiei privind functionarea limbilor" (M.O., 1999, nr. nr. 16-18, art.113);
- Regulamentul Comisiei Republicane pentru controlul asupra realizarii legislatiei privind functionarea limbilor (M.O., 1999, nr. nr. 16-18, art. 113).

2. Potrivit art. 118 din Constitutia Republicii Moldova si altor prevederi din legislatia in vigoare, instantele judecatoresti de toate nivelurile vor respecta cu strictete legile privitoare la utilizarea limbii in desfasurarea procedurii judiciare in cauzele civile, penale si administrative pentru a asigura si garanta drepturile constitutionale ale cetatenilor: accesul liber la justitie, egalitatea in fata legii si instantelor.

Conform art. 118 din Constitutie si legislatiei in vigoare, procedura judiciara se efectueaza in limba moldoveneasca sau intr-o alta limba acceptabila pentru majoritatea participantilor la proces. Persoanelor care participa la proces si nu poseda limba in care se desfasoara procedura judiciara li se asigura dreptul de a face demersuri, declaratii, de a lua cunostinta de toate documentele si materialele dosarului, de a vorbi in instanta judecatoreasca in limba materna sau intr-o limba pe care o poseda si de a beneficia de serviciile interpretului in modul stabilit de lege. In cazurile indicate de lege participarea interpretului este obligatorie si gratuita.

3. Potrivit alin. 4 art. 6 C.P.P., persoanelor retinute sau arestate trebuie sa li se aduca la cunostinta, in cel mult trei ore, in limba pe care o inteleg (in caz de necesitate prin interpret), motivele retinerii sau arestarii lor si incadrarea juridica a infractiunii de savirsirea careia ele sint banuite sau invinuite, fapt despre care se face o mentiune in procesul-verbal de retinere sau in mandatul de arestare.

4. La examinarea cauzelor privind arestul preventiv instantele judecatoresti respecta explicatiile alin. 3 pct. 3 din hotarirea Plenului Curtii Supreme de Justitie nr. 9 din 9 noiembrie 1998 "Despre aplicarea de catre instantele judecatoresti a unor prevederi ale legislatiei de procedura penala privind arestul preventiv".

Concomitent se explica: in conformitate cu alin. 9 art. 78-1 si alin. 5 art. 79-1 C.P.P. copiile incheierii privind aplicarea masurii preventive sub forma de arest, a mandatului de arestare si incheierii privind refuzul de a aplica masura preventiva sub forma de arest (copia incheierii judecatorului privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata tinerii sub arest) se trimit de catre instanta de judecata banuitului, invinuitului si la locul de tinere sub arest in limba pe care o poseda banuitul, invinuitul, anexindu-se la dosar documentele mentionate in limba de stat.

5. In conformitate cu art. 11 si art. 192 C.P.P. procurorul sau adjunctii lui inmineaza rechizitoriul (ordonanta privind prezentarea invinuirii), asigurind traducerea lor in limba pe care o poseda invinuitul sau reprezentantii sai, anexind la dosar copia documentelor mentionate in limba de stat indiferent de limba in care s-a efectuat ancheta.

6. In toate instantele judecatoresti presedintele sedintei, dupa deschiderea sedintei, in mod obligatoriu anunta limba de procedura, despre ce se face mentiune in procesul-verbal (pct.5 alin.2 art. 226 C.P.C.; art. 229 C.P.P.; pct. 5 alin. 2 art. 267 C.C.A.).

Dupa anuntarea limbii de procedura, presedintele sedintei constata daca participantii la proces poseda limba in care se desfasoara sedinta judiciara

Participarea interpretului este obligatorie nu numai in cazul in care unul din participantii la proces nu poseda limba in care se desfasoara sedinta, dar si atunci cind unii din ei solicita sa dea explicatii prin interpret.

Limba de procedura anuntata sau stabilita la examinarea cauzei concrete in sedinta de judecata respectiva nu poate fi modificata pe parcursul intregului proces.

7. In procedura penala, atit pe parcursul anchetei penale, cit si in sedinta judiciara, participantilor la proces si reprezentantilor lor, precum si martorilor care nu poseda limba in care se desfasoara procedura, li se garanteaza dreptul de a utiliza limba lor materna ori o alta limba pe care o poseda.

Concomitent, participantilor la proces (banuitului, invinuitului, inculpatului, partii vatamate, partii civilmente responsabile) li se asigura posibilitatea de a lua cunostinta de materialele dosarului prin intermediul interpretului.

8. In conformitate cu alin. 2 art. 283 C.P.P. sentinta se intocmeste in limba in care s-au desfasurat dezbaterile judiciare si trebuie sa fie scrisa de unul dintre judecatori care au participat la emiterea ei.

Daca inculpatul nu cunoaste limba in care este intocmita sentinta sau dispozitivul ei, imediat dupa pronuntare sentinta sau dispozitivul ei trebuie sa-i fie comunicat de interpret in limba pe care o cunoaste inculpatul (alin.3 art. 290 C.P.P.).

Daca sentinta sau dispozitivul ei este intocmit intr-o limba pe care inculpatul nu o cunoaste, lui i se inmineaza traducerea in scris a sentintei sau a dispozitivului ei in limba materna sau intr-o alta limba pe care el o cunoaste (alin. 2 art. 292 C.P.P.).

Daca hotarirea instantei este expusa intr-o limba pe care participantii la proces nu o cunosc, ea trebuie sa fie citita de interpret in limba materna a acestor participanti sau intr-o alta limba pe care ei o cunosc (alin. 3 art. 189 C.P.C.).

Daca procedura judiciara se efectueaza in alta limba, hotarirea se intocmeste in mod obligatoriu si in limba de stat (alin.4 art. 189, art. 19 C.P.C.).

9. In cazul in care hotaririle, sentintele, deciziile in cauzele examinate au fost date intr-o alta limba decit cea de stat si acestea nu au fost anexate la dosar in limba de stat, instanta ierarhic superioara va remite cauza instantei respective pentru inlaturarea incalcarilor comise.

10. Reiesind din legislatia in vigoare, desfasurarea procedurii judiciare pe caile ordinare de atac (art. 295 C.P.C. si 319 C.C.P. – apelul si art. 311 C.P.C., art. 335-4 C.P.P. si art. art. 282-1, 282-4 C.C.A. – recursul) si pe caile extraordinare de atac (art. 324 C.P.C. – contestatia in anulare, revizuirea hotaririlor – art. 239 C.P.C. si revizuirea procesului penal – art. 369 C.P.P., recursul in anulare – art. 335-1 C.P.C., art. 369-5 C.P.P. si art. 282-9 C.C.A. si demersul in interesul legii – art. 331 C.P.C. si art. 369-6 C.P.P.) se efectueaza cu respectarea drepturilor partilor de a se folosi de serviciile interpretului. Procurorul sau avocatii depun in instanta de judecata apeluri si recursuri in limba in care a fost pronuntata hotarirea, asigurand traducerea acestor acte in limba pe care o posedea participantii la proces.

Concomitent procurorul sau avocatul au dreptul de a prezenta in instanta memorii sau rezumate de concluzii scrise in limba in care s-a desfasurat procedura judiciara sau intr-o alta limba pe care o posedea. In ultimul caz ele trebuie sa fie insotite si de texte traduse in limba in care s-a desfasurat procedura judiciara, semnate de procuror sau avocat.

Instanta de fond asigura traducerea apelurilor, recursurilor prezentate de ceilalti participanti la proces in limba in care au fost intocmite sentintele, deciziile sau incheierile atacate.

11. Nerespectarea limbii de procedura in cauzele civile, penale si contraventionale serveste drept temei din oficiu pentru instantele ierarhic superioare de a casa hotaririle judecatoresti supuse cailor ordinare si extraordinare de atac, indiferent de existenta altor temeiuri (pct.5 alin.1 art. 309 C.P.C.; pct. 4 alin.2 art. 321; pct. 4 alin.1 art. 335; lit. "c" pct. 1 alin. 1 art.335-5; pct. 1 alin.2 art. 363 si lit. "d" pct. 2 alin. 1 art. 369-2 C.P.P., alin 2 art. 282-6 si art. 282-14 C.C.A.

12. Legislatia interzice ca judecatorul, procurorul, anchetatorul, avocatul, grefierul, expertul (specialistul) sa exercite concomitent functia de interpret.

Necunoasterea limbii in care se desfasoara procedura judiciara de catre procuror, avocat, expert (specialist) nu exclude participarea lor la proces, intrucit drepturile lor se garanteaza prin intermediul interpretului.

Organele de ancheta, procurorul, instanta de judecata asigura prezenta reala a interpretului la efectuarea anchetei sau a procedurii judiciare.

13. In relatiile reciproce dintre institutiile de justitie din diferite state privind asistenta juridica se folosesc limbile de stat ale Partilor Contractante, daca altfel nu e stabilit in tratat (conventie).

14. Se abroga hotarirea Plenumului Judecatoriei Supreme a Republicii Moldova nr. 3 din 6 aprilie 1992 (Culegere de hotariri ale Plenumului Judecatoriei Supreme a Republicii Moldova, Chisinau, 1994, pag. 57-58).riei Supreme a Republicii Moldova, Chisinau, 1994, pag. 57-58).